

OKRES BENEŠOV

Okres Benešov se rozkládá v jižní části Středočeského kraje. Na západě sousedí s okresem Příbram, na severu s okresy Praha-západ a Praha-východ, na východě s okresem Kutná Hora a Havlíčkův Brod (Kraj Vysočina), na jihu pak s okresy Pelhřimov (Kraj Vysočina) a Tábor (Jihočeský kraj).

Svojí rozlohou 1 475 km² zaujímá okres 13,5 % z rozlohy Středočeského kraje a je druhým největším okresem v kraji. Zemědělská půda tvoří 61,2 %, lesy 28,1 % z rozlohy okresu. Se 103,9 tisíci obyvateli (7,1 % obyvatel kraje) však patří k podprůměrným okresům a hustota zalidnění 70,1 obyvatel na km² je druhá nejnižší v kraji.

Od reformy veřejné správy z 1. ledna 2003 se okres člení na 3 správní obvody obcí s rozšířenou působností (Benešov, Vlašim, Votice) a 5 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (Benešov, Sázava, Týnec nad Sázavou, Vlašim, Votice).

V současné době náleží do okresu Benešov 114 obcí, z nichž 10 má statut města (Benešov – 17,0 tis. obyvatel, Vlašim, Týnec nad Sázavou, Votice, Bystřice, Sázava, Neveklov, Pyšely, Trhový Štěpánov, Miličín) a 11 obcí bylo stanoveno městysem (Divišov, Čechtice, Netvořice, Načeradec, Vrchotovy Janovice, Maršovice, Louňovice pod Blaníkem, Zdislavice, Neustupov, Křivsoudov, Český Šternberk).

Povrch převážné části okresu tvoří Středočeská pahorkatina v povodí střední Vltavy a dolní Sázavy. Terén okresu je členitý, lesnatý, s mnoha rybníky. Nadmořská výška kolísá od 200 do 700 metrů nad mořem. Pro hornatost okresu je typický táhnoucí se hřeben s Českou Sibiří náležející do geomorfologického podcelku Votická vrchovina v jižní části okresu. Nejvyšším bodem okresu je vrch Mezivrata (713 m n. m.).

Část přirozených hranic okresu tvoří na severozápadě tok Vltavy až po Slapskou nádrž a z východní strany do Vltavy přitékající Sázava. Vybudováním Slapské přehrady na Vltavě a nádrže Švihov na Želivce změnila část těchto vodních toků zcela svůj charakter. Slapská vodní nádrž představuje nejen rezervoár užitkové vody, ale stala se jedním z nejvýznamnějších center hromadné i individuální rekreace ve středních Čechách. Nádrž Švihov slouží jako zásobárna pitné vody.

Území okresu mělo dříve vysloveně zemědělský charakter. V současné době se stal důležitým odvětvím průmysl (potravinářství, strojírenství) a stavebnictví. K 31. 12. 2024 bylo v registru ekonomických subjektů zapsáno celkem 24 797 subjektů (7,2 % subjektů kraje). Podle převažující činnosti tvoří zemědělství a lesnictví 7,8 %, průmysl 11,9 %, stavebnictví 13,5 %, velkoobchod a maloobchod (vč. oprav a údržby motorových vozidel) 17,5 %.

K 31. 12. 2024 bylo v rámci okresu Benešov evidováno 1 595 dosažitelných uchazečů o zaměstnání (5,1 % dosažitelných uchazečů kraje). Podílem nezaměstnaných osob (tj. podíl počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let na obyvatelstvu celkem ve stejném věku), který činil 2,49 %, vykazoval okres Benešov třetí nejnižší nezaměstnanost mezi okresy kraje. Tuto relativně příznivou situaci ovlivňuje mimo jiné rozvoj průmyslových zón, ale zejména dobrá dopravní dostupnost do hlavního města Prahy.

Okresem prochází dva celorepublikově významné silniční tahy – dálnice D1 a z ní odbočující silnice I. třídy I/3 vedoucí do jižních Čech a Rakouska. Jihozápadní částí okresu prochází ještě silnice regionálního významu I/18 propojující okresy Příbram a Benešov. Nejvýznamnější železniční trať na území okresu je trať 220 a 221 Praha - Benešov - Tábor - České Budějovice, která je součástí IV. tranzitního koridoru.

V roce 2024 bylo v okrese dokončeno 379 bytů (7,7 % dokončených bytů kraje) a zahájeno 331 bytů (6,2 % zahájených bytů kraje).

Benešovsko představuje jednu z nejzachovalejších oblastí po stránce přírodovědné. Rozmanitá krajina s vodními toky dává široké možnosti pro rekreaci, turistiku i návštěvy kulturních památek. V jižní části Benešovska se nachází chráněná krajinná oblast Blaník o rozloze 40 km². Jejím účelem je chránit typ staré kulturní zemědělské krajiny. Ve vyvážené harmonické krajině dominují zalesněné skalnaté vrcholy Velký a Malý Blaník. Chráněná krajinná oblast je bohatá na historické a archeologické památky. Hadce u Želivky je národní přírodní památka. Národní přírodní rezervace Ve Studeném, 2 km od města Sázavy, má zachovány porosty pralesovitého charakteru. Za přírodní rezervaci je vyhlášen například Podhrázský rybník u Bystřice – největší na okrese – kde hnízdí několik desítek druhů ptáků a je též vyhledávanou zastávkou tažných ptáků.

Národními kulturními památkami jsou romanticky přestavěný zámek Konopiště s anglickým parkem, který patří k nejnavštěvovanějším v Čechách, dále gotický hrad Český Šternberk a Sázavský klášter (4. nejstarší klášter v Čechách). Dále se v okrese nachází například barokní zámek Jemniště s anglickým parkem, zámky Komorní Hrádek, Líšno, Vrchotovy Janovice nebo románský hrad v Týnci nad Sázavou.